

bojo prišle leta, ki „nam ne dopadajo“. Ko pa se bližajo in pridejo te leta, mermrajo čez-se in čez zdravnike, da ko svinec težkih nog jim ne morejo polajšati, težke sape jim ne pregnati, „živega barometra“ jim iz udov ne vzeti, mlina v želodcu ne popraviti itd. In res jim zdravnik tudi malokdaj pomagati more; da se znebí takih „prezgodnjih“ starcov, jih sam tolaži rekoč: to prinesó leta seboj — „se-nectus ipsa est morbus“. Sedaj bi taki ljudje vse radi storili, da bi se pomladili. Ni tedaj čuda, da so v starodavnih časih verjeli posebne skrivnostne moči in copernije, po katerih se ljudje spet pomladijo, in da še danes so taki, kateri za dragi dolar si kupujejo to in uno drago šupo, to in uno drago pijačo, ktera se v časnikih hvali, da „mlajša stare kosti“.

Da so vsi taki goljufani, nam ni treba dokazovati; prajšajmo jih le in nevoljni nam bojo sami povedali resnico, da s „šupo“ ali „tinkturo“ se ne kupi moč življenja.

Ali pa ni celó nobenega pomočka, da bi se mogel človek prezgodnje starosti obvarovati? da bi se sopet okrepčal, ko že pešati začinja?

Z dobro vestjó lahko rečemo, da je to mogoče.

Da nam bojo bravci to verjeli, jim damo le dva izgleda v poterjenje svojih besed. Ali ne vidimo prav pogostoma, da se ljudem, katerim je kaka bolezen vso moč vzela, po pametnih zdravilih in pametnem življenji, zgubljena moč spet poverne? In drug izgled imamo na delavnem kmetu, kateri, čeravno že star, opravlja še dela, katerim tudi mladi pa mehkužni mestnjan ni kos. Ali mislite, da je mehka postelja, vsaki dan pečenka in bokal vina dalo kmetu to moč? Ni res! Delal, trudil in potil se je pod milim nebom, in s tem si je ohranil moč. Tudi vojaki, lovci (jagri) in drugi, ki se veliko gibljejo pod prostim nebom, so nam izgled. —

Poglejmo Angleže, kako konje pa tudi ljudi „trainirajo“ in močne naredijo; „trainirani“ konji so v malo mescih dvakrat hitreji in močnejši kakor so pred bili, in ljudje, ki so se vadili leteti, vesljati, plavati, jezdariti, metati, duksati itd. — kakošni korenjaki so memo njih prejšne moči! —

Le moč, moč je, ktere si priletni človek želi, in če je še dosti močán, se tudi starec še misli mlad; kaj mara za sive lasé, če ima le še močne kosti! Česar človek, ki ima, kakor pravijo, 5 križev na herbtu, to je, da je prestopil že 50. leto (XXXXX), si še voši, je, da mu sapa lahka ostane, da se mu roke ne tresejo, noge ne oterpnejo itd.

Kako tedaj to doseči? Kako star biti in vendar mlad ostati?

Ker je do dobrega uterjena resnica, da ne kdor se varuje, polega in mehkuži, je terden in močán, ampak kdor je delaven in, kar je prav, svoje moči napenja, — je tedaj tudi očitno kot beli dan, da le dostojno gibanje života in delavnost človeka krepkega ohranita do poznih let. Kdor je v mladosti veliko skakal in se metal, hodil in letal, jezdil in plaval, se po ledu dersal in po gorah plazil, vozove nakladal in skladal, mlatil in oral — tak si je uterdil svoje ude in svoje zdravje. Kdor je vse to zanemaril, je mehkužen in vse nadloge starosti veliko prej občuti. Vendar jih more odverniti in opešano moč si saj koliko toliko poziviti: če je zmeren v jedi in pijači in si ne prenapenja preveč glave, če veliko hodi, pa tudi léta, jezdari, žogo bije, derva seka, na vertu ali polji koplje in še druge dela opravlja, v katerih se poti in svojo moč krepča. To pa mora biti dan na dan skozi celo leto, poleti in pozimi; lahko si je zamisliti to in uno delo. Z merzlo vodo se umiti vsaki dan poleti in pozimi po celem životu in potem se sprehoditi, povzljati moč človeško, zato je tudi poleti kopati se v merzli vodi in plavati tako koristno.

To je uganjka gori postavljene zastavice: Star biti pa vendar mlad ostati — kako to?

Zgodovinske reči.

1.

Pripovedka, od kod je selo in jezero pod Učko v Istri dobilo ime „Čepič“.

Bil sem leta 1841 mesca oktobra nekoliko dni pri prečastitem gospod dekanu v Keršani, in ker sem dovelj časa imel, sem obhodil okolico na vse kraje. Enega dne proti večeru se podam do čepiškega jezera. Jezero je dolgo kake pol ure, četert ure pa široko. Pri jezeru se vsedem na kamen in gledam ribice, kako zdaj ta zdaj una plane iz vode in ribice lovi.

Ves zamaknjen v ta pogled sedim tū delj časa, kar stoji na enkrat pred menoj prileten mož in me praša, kaj da tako mirno sedim in premišlujem. Marsikaj se pogovarjava, nazadnje mu tudi rečem, da mislim, da to jezero ni zmeraj tukaj bilo. Starček mi poterdi mojo misel in mi reče: „Ljudje pravijo, da tukaj na sredi jezera je bila nekdanj tako velika in široka škulja (jama), da je v njej mlin stal. Mlin je bil tam-le onega kloštra“ — mi dalje reče, in mi pokaže zapuščeni stari samostan v vasi Čepiču — „vse to, kjer zdaj voda stoji, so bili travniki nekdanjih knezov starega grada v Pazu. Samostan ni imel tū notri nobene druge pravice, kakor pot do mlina in mlin v jami. Oskerbnik bi bil rad mlin v svojo last spravil, zatoraj je nakljub delal samostanskim, kjer koli je mogel, da bi ga bili dobrovoljno pustili; tudi je žugal, da bo mlin dal podreti, ker ljudje na poti v mlin po travnikih preveč škode storé. Bal se je vendar s silo kaj storiti, ker knez je bil patron in prijatelj samostana. Nevošljivost vendar nikoli ne miruje. Češ, da ima voda preširoko strugo, izkoplje nov vodotok, mlinu ravno nasprot. Opat mu pravi in pravi, da to ni volja knezova, in da se bo sam pri knezu pritožil za pravico. Pa poprej kakor opat to stori, dojde huda ura; silen dež se izlije na Učki, cela dolina od Sušnjevce do Keršane je hipoma stala pod vodó. Silni hudourniki priderejo od obeh strani v dolino, poberejo po dolini in po potoku šare, kolikor je morejo nositi, in vse to se valí proti čepiški jami. Jama se s šaro začepi, to je, zamaši, in tako je nastalo tukaj jezero; od tega pa je dobilo selo in jezero ime Čepič“.

2.

Od kod imé isterskih „Šavrinov“?

Kdor pozná isterske slovenske prebivavce, lahko vé, da niso ne horvaškega ne slovenskega narečja, in da niso vsi iz enega kraja in tudi vsi na enkrat le-sem došli, ampak v različnih časih in iz različnih krajev.

Dopustite mi, drage „Novice“, da razodenem svojo misel: od kod da so isterski Šavrinini došli, in kako ime dobili.

V bukvicah „Porta orientale“ t. l. se bere: „Do leta 800 p. Kr. ni bilo po Istri skor nič Slovincov. Pod vladarstvom Karola Vélikega so Istro od Tersta do rečice Dragonje Longobardi tako oropali in razdjali, da je vse pobegnilo in ni skor nič ljudi po deželi stanovalo. Karol Véliki je dal del Istre od Tersta do Dragonje in od morja do hribov pri Sočergi vojvodu Ivanu v feud. Ivan je v ta kraj poslal množico svojih podložnih iz furlanskega krasa, kjer je bil tudi feudalni gospod. Tem Slovencom pa se ni dopadlo v takošni pustosti se naseliti, tedaj so se bolj v mesta ali saj blizo primorskih mest naselili, tako da so se isterski Lahi že leta 804 p. Kr. v deželnem zboru na rižanski planjavi Karolu V. zoper vojvoda pritožili, rekši: „Vojvoda nam je Slovence v našo škodo vrnil. On jim je dal naše zemljišča, da orjejo naše njive, razkopavajo naše berda, kosijo naše senožeti, pasejo po naših pašnikih in od naših zemljišč plačujejo davek Ivanu“. — Tistikrat so se pritožili tudi Lahi iz Buzeta (Pinguente), Pična (Pedena) in Labina (Albona) zoper Slovence, ktere so še drugi nemški feudalni gospodje ondod naselili. — Kakor se vidi,

so res mogli Slovenci iti iz mest v bolj zapuščene kraje; to se tudi kaže iz slovenskih imen vasi po že imenovanih krajih.

Staro-beneški Istrijani pravijo tem Slovencom „Kra-ljevci“. Lahki v Buzetu, Pičnu in Labinu pravijo Slovencom na zahodni strani Učke „Imperiali“, to je, „sudditi dell' Imperatore“, in ravno tako so nekdanji Šavrine imenovali primorski Lahji od Tersta do Kopra, „sudditi dei Sov-rani“, — „Sovrani“ sedaj popačepo „Šavrini“. Šav-rini so tedaj „podložni cesarski“, ne pa, kakor nekteri mislijo, od Save doma. — Da so Šavrini Krašovci, kaže njih močni ali krepki život in njih nošnja; tudi njih slovensko narečje je bolj krašovskemu kakor posavskemu podobno.

Fr. Vidmar.

Se nekaj od Vodnika.

Ko so bili Mihael baron Brigido vikši škof in knez ljubljanske škofije, se zgodí, da enkrat *) na veliki četrtek v žagradu šenklaške stolne cerkve se zberó po navadi duhovniki, da bi stregli vikšemu pastirju pri posvečevanju svetega olja. Dvanajst jih je kakor mašniki in dvakrat po sedem kakor dijakoni obojnega reda oblečenih. Med mašniki je tudi naš Vodnik. Ko tó stojijo in knezo-škofa pričakujejo, se približa Vodnik nekemu mašniku ter mu šalno požuga djaje: „Ti danes le dobro pazi, da je ne zabrusiš pri pozdravljanji svete križme: „Ave sancta ***) Chrisma!“ — Nagovorjeni mašnik in drugi okolistoječi se čez to besedo slavnega pevca posmejjajo. Kar zvonovi zapojó in po dva in dva skupaj vikšega škofa sprejeti grejo. — Sveto opravilo se začne, pride pozdravljenje svete križme. Že nekoliko mašnikov jo spodobno pozdravi. Zdaj pride versta na Vodnika in čuj čudo! Vodnik, učeni latinec, zapoje „Ave sancta Chrisma!“ Vsi se zavzamejo, ker tudi vikši škof se nekoliko pomuzajo, Vodnik pa, spomnivši se svoje pomote, ko zid obledi in se za ušesom popraska. — Ko po dokončanem svetem opravilu zopet v žagrad pridejo, jih velika množica nad ubozega Vodnika plane rekoč: „Tine! Tine! ti si jo pa danes šembrano slabo zakrožil: „Al pesnik jih vale overne in pravi:

„Nam stari prigovor resnico pové:
Kdor mlati po družim, ostane sam cep,
Bil sem jez danes cep; — Bog pa že vé,
Kteri lesici da stopi na rep“.

Kratkočasno berilo.

Atala.

Spisal Chateaubriand. Poslovenil po originalu Mih. Verne.

(Dalje).

Komaj izreče te besede, me neka čeznaravna moč prisili, se na kolena vreči in glavo k podnožju Ataline postelje nasloniti. Duhovni odpré nek skriven kraj, v katerem je bila zlata, s svilnim ogrinjalom zagernjena posoda zaperta; na to poklekne in iskreno moli. Bilo je kakor da bi se jama na enkrat razsvetlila; slišale so se v zraku besede angeljev in harf nebeških, in ko puščavnik sveto posodo iz tabernakeljna vzame, se mi zdi, kakor da bi vidil Boga samega s hriba priti.

Duhovni odpré kupo (kelih), vzame med svoja dva persta hostijo belo ko sneg, stopi k Atali in govori skrivnostne besede. Svetnica ima oči proti nebu povzdignjene in je vsa zamaknjena. Zdi se kakor da bi bile vse njene bolečine prenehale; vse njeno življenje se zbere na njene usta; njene ustnice se odpirajo in iščejo spoštovaje Boga skritega v skrivnostnem kruhu. — Poslednjič pomoči starček božji nekoliko pavole v posvečeno olje, pomazili ž njo Ataline

sence, gleda en hip umirajoče dekle, — kar mu uidejo te veličastne besede: „Vzdigni se, duša kristjanska, pojdi k Stvarniku svojemu!“ Tó povzdignem svojo pobito glavo, gledam posodo s svetim oljem, ter zaupijem: „Oče moj, ali bo ta lek Atali življenje ohranil?“ — „Da, sin moj — večno življenje“ odgovori starček in se mi verže v naročje. Atale pa — ni bilo več.

Tó je Šaktas, odkar je svojo pripoved začel, vdrugič prisiljen prenehati. Solze ga zalivajo in njegovemu glasu uhajajo le pretergane besede. Slepi sašeme razgerne svoje persi in izleče iz neder svojih Atalini križec. „Lej jo tó poročnino nesreče!“ zaupije. O Renat, o sin moj, ti jo vidiš, jez pa je ne vidim več! . . . Povej mi, al se ni v toliko letih zlato nič pokvarilo? Al ne vidiš na njem sledú mojih solz? Al bi mogel spoznati, kje se ga je svetnica z ustmi dotikala? . . . In kako? Šaktas ni še kristjan? Kteri prazni deržavini uzroki so ga deržali doslej v zmotah dedov njegovih? . . . Nak! dalje nočem odlašati. Zemlja mi upije: „Al veš, kdaj se boš v grob pogreznil? in kaj čakaš, da vere Božje ne sprejmeš?“ . . . O zemlja, ne boš me več dolgo čakala: kakor hitro bo kakošen duhoven to tuge sivo glavo s posvečeno vodo pomladil, se bom, kakor se nadjam, z Atalo spet združil. . . . Pa naj doveršim pripoved svojo.

Pogreb.

Ne bom ti popisoval, o Renat, obupa, ki se serca mojega loti, ko Atala zadnji zdihljaj izdahne. Treba bi mi bilo več ognja, ko mi ga še ostane; treba bi bilo, da bi se mogle moje zaperte oči soncu spet odpreti, prašati ga po številu solz, ki so jih v njegovi svetlobi prelile. Da, prej bo nehal mesec, ki sedaj nad glavami našimi sveti, kentukiške samote razsvetljevati; da! prej bo prenehala reka, ki sedaj piroge naše nosi — svoj tek, ko jez po Atali solze točiti! Dva cela dni sem neobčutljiv pri puščavnikovih govorih. Verli mož skuša mojo žalost utolažiti; pri tem pa se ne služi praznih posvetnih tolažb; dovolj mu je, da mi pravi: „Sin moj, volja Božja je“, in me stisne na serce svoje. Nikdar bi ne bil verjel, da je v teh kratkih besedah udanega kristjana toliko tolažbe, ko bi ne bil tega sam skusil.

Rahločutnost, pobožnost, nespremenljiva poterpežljivost starega služabnika Božjega zmaga poslednjič termo tuge moje. Sram me je solz, ki jih zavolj mene toči. „Oče moj, mu pravim, to je preveč; strasti mladenčeve naj ne motijo dalje mirú tvojih dní. Daj mi ostanke zaročnice moje odnesti; pokopal jih bom v kakošnem kotu puščave, in če sem še k življenju obsojen, bom iskal se večne poroke, ki mi jo je Atala obljubila, vrednega storiti“.

To nenadnano povernjenje serčnosti napolni dobrotljivega starčka z živo radostjo: „O kerv Jezusa Kristusa, zaupije, kerv Gospoda mojega nebeškega, tó spoznam tvoje zasluge! Rešila boš brez dvoma tega mladenca. Bog moj, doverši delo svoje. Daj spet mir ti tužni duši, in ne pusti ji družega ko ponižen in koristen spomin njene nesreče“.

Pobožni mož mi ne dovoli trupla Lopez-ove hčere, marveč mi svetova, njegove spreobrnjenice sklicati in jo z vso kristjansko slovesnostjo pokopati; tega pa jez ne dovolim. „Atalina nesreča in njene kreposti — pravim — so bile ljudém neznane; naj se tudi njeni, z najinimi rokami skrivaj skopan grob te neznaniosti udeleži“. Dogovoriva se, da bova šla naslednji dan o sončnem izhodu Atalo pod obokom naravnega mosta pred germovjem smerti pokopat. Tudi skleneva pri truplu svetnice v molitvah prenočiti.

Proti večeru preneseva njene dragocene ostanke k nekemu predoru jame, ki proti severju gleda. Puščavnik je bil zavil Atalino truplo v nek kos evropejskega platna, ki ga je bila mati njegova spréla. Edino blago je bilo, ki ga je iz svoje domovine imel, in že dolgo ga je bil v svoj lastni pogreb namenil. — Atala leži na trati gorskega rastlinja; noge, glava, rame in deloma persi njene so od-

*) Moglo je biti to med leti 1803 in 1806, in to toliko več, ker so tudi pokojni teržaški škof Ravnikar, ki so nam to drobtinico povedali, pri tisti priči v redu mašnikov bili.

**) Namesto „sanctum Chrisma“.